

การเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี* MONTESSORI EDUCATION

ชมภูนุช ศรีสุข¹, วงศ์ชนก จำเริญสาร²
Chomphunut Srisuk¹, Wongchanok Jumrearnsan²
โรงเรียนอนุบาลค่ายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช¹
Anubankai somdet phraphutthayotfachulalok maharat school¹
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus²
Email : chmphunuchsriskh044@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี (Montessori Education) ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ที่มีความจำเป็นและสำคัญ เนื่องจากเด็กปฐมวัยหรือช่วงระยะ 6 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงที่สติปัญญา และพลังจิตของเราจะพัฒนาได้สูงสุด และการสอนแบบมอนเตสซอรีเป็นการเน้นให้เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง มีเสรีภาพในการหาความรู้ตามความสนใจ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการสังเกต และลงมือทำ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างถูกวิธีพร้อมทั้งเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมตามวัย เพื่อให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย เพื่อจะส่งผลให้เด็กนั้นโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ การจัดประสบการณ์ตามแนวคิดของมอนเตสซอรีสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นเป็นการจัดประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเด็กให้เด็กได้เรียนรู้อย่างอิสระ และเลือกกิจกรรมที่เขาสนใจเองได้ ผ่านสิ่งแวดล้อมที่ครูจัดให้อย่างมีเป้าหมายผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และมือ ไม่เน้นการท่องจำ ห้องเรียนแบบมอนเตสซอรีนี้จะจัดสภาพแวดล้อมที่คล้ายกับบ้าน มีห้องต่าง ๆ เช่น ห้องนอน ห้องโถง ห้องครัว แม้กระทั่งสวนให้ได้ออกไปนั่งเล่น ทำกิจกรรมเพื่อสัมผัสธรรมชาติด้วย เพราะธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ เด็ก ๆ ควรได้วิ่งเล่น ปีนป่ายเครื่องเล่นสนาม ดูแลต้นไม้ใบหญ้า เลี้ยงสัตว์ โดยจะมีครูที่คอยให้คำแนะนำในการเรียน และให้เด็กฝึกทำเองจนเด็กเกิดความเข้าใจและคุ้นชิน จากนั้นเด็กก็จะเริ่มเรียนรู้ด้วยตัวเอง ส่งผลให้เด็กมีสมาธิมากขึ้น เข้าใจมากขึ้น และสามารถจดจำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การเรียนการสอน; มอนเตสซอรี; เด็กปฐมวัย

ABSTRACT

This article aims to highlight the importance of Montessori Education, which is an experience for early childhood children. that is necessary and important Due to early childhood or the first 6 years of life It is a period of wisdom. and the mental power of people will be developed to the maximum And Montessori teaching emphasizes letting children do activities on their own. Have the freedom to seek knowledge according to your interests. Learn from direct experience Through observation and action, therefore, learning should be promoted in the correct way and prepared appropriately according to age. In order to have appropriate development according to age In order to cause the child to grow up to be a quality adult. Organizing experiences according to the concept of Montesterone for early childhood is organizing experiences from the child's immediate environment for the child to learn independently. and can choose the activities that interest them themselves Through the environment that teachers provide with a goal Through the 5 senses: eyes, ears, nose, tongue and hands. No emphasis on memorization. This Montessori classroom is set up in an environment similar to a home, with rooms such as a bedroom, hall, kitchen, and even a garden to hang out in. Do activities to absorb nature as well. Because nature is an important environment, children should be able to run and play. Climbing on playground equipment Take care of the trees, grass, and animals. There will be teachers who will give advice on studying. And let the children practice doing it themselves until the children understand and are familiar with it. Then the child will begin to learn on his own. As a result, children can concentrate more. understand more and can remember things more efficiently.

Keywords : Montessori; Education; Early childhood

1. บทนำ

ความเป็นมาของการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอริ Dr. Maria Montessori (1870-1952) เป็นผู้หญิงคนแรกของอิตาลีที่ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต เมื่อจบการศึกษาแล้วได้มีโอกาสทำงานกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทำให้เกิดแนวคิดและเข้าใจถึงการเรียนรู้ของเด็กว่า ถ้าเด็กได้มีบางสิ่งบางอย่างที่จะจับต้อง และบิด หมุนด้วยมือ สมองย่อมจะทำหน้าที่ตอบสนองได้ Dr. Montessori ได้ให้ความสนใจศึกษางานของ Edward Seguin ผู้ที่ริเริ่มในการพัฒนาระบบการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และงานของ Jean Itard ที่พัฒนาระบบการศึกษาสำหรับคนหูหนวก จากการศึกษาของทั้งสองคนนี้เองที่เป็นแรงผลักดันให้ Dr. Montessori ศึกษาวิธีที่จะให้การศึกษากับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและทำได้สำเร็จ โดยได้ส่งเด็กอายุ 8 ขวบ ไปสอบรวมกับเด็กปกติในด้านการอ่านและการเขียน ปรากฏว่าเด็กที่มีความบกพร่อง

ทางสติปัญญากลุ่มนี้ประสบความสำเร็จ โดยสามารถสอบผ่านไปได้อย่างดี จนได้รับการขนานนามว่า “สิ่งมหัศจรรย์ของมอนเตสซอรี”

ในปี ค.ศ. 1907 Dr. Montessori ได้เข้าไปรับผิดชอบโรงเรียนแห่งแรกที่ย่านสลัมของกรุงโรม ชื่อ Casa Dei Bambini (Children’s House) โรงเรียนนี้เองที่ทำให้ Dr. Montessori มีโอกาสนำเอาความคิดมาจัดให้การศึกษาเด็กอย่างจริงจัง ทำให้เกิดความเข้าใจในตัวเด็กและได้ปรับวิธีการสอนให้เกิดความสมบูรณ์แบบขึ้น

ต่อมา Dr. Montessori ได้เผยแพร่ความคิดในด้านการจัดการเรียนการสอนนี้ โดยการเขียนหนังสือ จัดให้การอบรมแก่ผู้ที่สนใจวิธีการสอนนี้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยจัดขึ้นที่กรุงโรม และมีนักเรียนมาจากชาติต่างๆ ถึง 17 ชาติ นอกจากนี้ยังได้เดินทางไปบรรยายทั่วโลก ตลอดจนช่วยในการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมครู ในปัจจุบันได้มีโรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาทั่วโลก นำเอาวิธีการสอนแบบมอนเตสซอรีนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก และให้มีศูนย์ฝึกอบรมครูที่จะไปสอนโดยใช้วิธีการสอนนี้ตั้งขึ้นทั่วโลกเช่นกัน (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, คำแก้ว ไกรสรพงษ์, 2543) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี (Montessori Education) ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ที่มีความจำเป็นและสำคัญ เนื่องจากเด็กปฐมวัยหรือช่วงระยะ 6 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงที่สติปัญญา และพลังจิตของพวกเราจะได้พัฒนาได้สูงสุด และการสอนแบบมอนเตสซอรีเป็นการเน้นให้เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง มีเสรีภาพในการหาความรู้ตามความสนใจ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการสังเกต และลงมือทำ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการเรียนรู้อย่างถูกวิธีพร้อมทั้งเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมตามวัย เพื่อให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย เพื่อจะส่งผลให้เด็กนั้นโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

2. ความหมายของการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี

การสอนแบบมอนเตสซอรี (Montessori Education) คือ รูปแบบการสอนที่เป็นการนำความรู้ไปให้เด็ก โดยไม่ใช่ด้วยวิธีการบอกให้อ่านหรือท่องจำ แต่เป็นการปลูกฝังให้เด็กได้เรียนรู้และเติบโตไปตามธรรมชาติที่เขาเป็น ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างอิสระ และเลือกกิจกรรมที่เขาสนใจเองได้ ผ่านสิ่งแวดล้อมที่ครูจัดให้อย่างมีเป้าหมาย ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และมือ ไม่เน้นการท่องจำ แต่จะมีครูที่คอยให้คำแนะนำและสาธิตการใช้อุปกรณ์การเรียนในครั้งแรก จนเด็กเกิดความเข้าใจและคุ้นชิน จากนั้นเด็กก็จะเริ่มเรียนรู้ด้วยตัวเอง ส่งผลให้เด็กมีสมาธิมากขึ้น เข้าใจมากขึ้น และสามารถจดจำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มอนเตสซอรีคิดค้นหาวิธีการสอนแบบเอกัตบุคคล โดยเน้นวิธีการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และจิตวิทยา ที่จะช่วยในการเจริญเติบโตของเด็ก จนเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ วิธีการของมอนเตสซอรี คือการคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นสิ่งสำคัญโดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความสามารถ และความสนใจของตน อย่างเต็มที่ โดยครูจะต้องจัดโปรแกรมการศึกษาให้กับเด็กโดยการเตรียมสิ่งแวดล้อม ให้กับเด็กโดยใช้ “วัสดุประกอบการสอน (Didactic materials)” และชุดการสอนของมอนเตสซอรี ยังเป็นที่นิยมใช้จนถึงทุกวันนี้ มอนเตสซอรีเน้นความสำคัญของ “การศึกษาโดยใช้ประสาทสัมผัส” (Sensory Education) โดยสร้างสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่เน้นการฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า แนวความคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของ เพียเจต์ ซึ่งเน้นว่าการให้เด็กทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวจะเป็นพื้นฐานเพื่อวัดผลของ

พัฒนาการทางสติปัญญา นอกจากนี้ เยาวพา เดชะคุปต์ ยังกล่าวอีกว่า แนวคิดและทฤษฎีของ มอนเตสซอร์รี่ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาระดับอนุบาลจนทุกวันนี้ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีความเป็นอิสระในการเลือกกิจกรรม ครูควรเปลี่ยนบทบาทจากผู้ที่มีหน้าที่ในการสอนแต่อย่างเดียวนมาเป็นผู้สังเกตการณ์ (observer) และผู้จัดหาอุปกรณ์และอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้เด็ก (facilitator) และคอยสังเกตดูว่าเด็กจะทำอะไรบ้าง

2. ความเชื่อในเรื่อง “อิสรภาพทางการศึกษา” (Auto Education) เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกกิจกรรมที่ตนสนใจ เธอได้เสนออุปกรณ์การศึกษาให้เด็กได้เล่น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของ “อุปกรณ์ทางการศึกษา (Didactic materials)” ในปัจจุบัน

3. การฝึกการรับรู้ การฝึกการรับรู้ควรเป็นทักษะเบื้องต้นของการอ่าน การเขียน และการสอนคำ

4. การให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง ควรเป็นสิ่งที่สำคัญในการศึกษาแก่เด็ก โดยให้ ผู้ปกครองมีความรู้ด้านสุขภาพอนามัย วิธีการในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542)

3. จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอร์รี่

จุดมุ่งหมายของการศึกษาแบบมอนเตสซอร์รี่ คือ “ช่วยพัฒนา หรือให้เด็กมีอิสระในด้านบุคลิกภาพ ของเด็กในวิถีทางต่างๆ อย่างมากมาย” สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนระบบมอนเตสซอร์รี่ คือการจัดระบบ เพื่อสะท้อนถึงศักยภาพที่แท้จริง และความต้องการของเด็ก เพื่อเด็กจะได้พัฒนาบุคลิกภาพของเขา ลักษณะ การสอนระบบนี้ เด็กจะก้าวหน้าไปตามธรรมชาติของการพัฒนาการของเด็ก เด็กมีอิสรภาพในการเลือก จากสิ่งแวดล้อมที่มีสิ่งต่างๆ ซึ่งสนองความพอใจ และความต้องการภายในความรู้สึกของเขาเป็นการจัดระบบ ของตนเอง เพื่อเด็กจะได้ปรับตัวเข้ากับสภาพของชีวิต มอนเตสซอร์รี่ กล่าวถึงสิทธิของเด็กในการพัฒนา บุคลิกภาพของเขาในการเรียน สิทธิที่จะมีอิสระในการทำกิจกรรม สำรวจโลกสำหรับตัวของเขาเอง และก็เรียกร้องสิทธิในการที่จะมีสภาพการทำงานที่เหมาะสม

การพัฒนาการทางสังคมสำเร็จได้ ก็ด้วยการมีชีวิตทางสังคมที่แท้จริงในห้องเรียน เด็กเรียนรู้ที่จะ ทำหน้าที่ของแต่ละบุคคล และในสภาพของการเป็นสมาชิกของกลุ่ม และมีส่วนร่วมในการที่จะต้องรับผิดชอบ และรู้จักที่จะรอคอยความสำเร็จของการศึกษาแบบมอนเตสซอร์รี่ พัฒนาการทางด้านอารมณ์ และการปรับตัว ทางด้านสังคมมีส่วนร่วมอยู่มาก บุคลิกภาพทั้งหมดของเด็กจะได้รับการพัฒนา สติปัญญา ความสามารถในการแยกแยะ ความคิดริเริ่ม และการเลือกอย่างอิสระ มีอารมณ์ที่เหมาะสม เด็กได้รับการฝึกให้มีคุณภาพ พื้นฐานทางสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นพลเมืองดี

5 จุดมุ่งหมายของการสอนแบบมอนเตสซอร์รี่ มีดังนี้

1. เด็กควรได้รับการยอมรับ เนื่องจากเด็กแต่ละคนความแตกต่างกัน มีความสามารถ มีความถนัดในแต่ละด้านที่ต่างกัน ดังนั้น เด็กทุกคนควรที่จะได้รับการยอมรับและนับถือในความสามารถที่เด็กถนัด ที่สำคัญ ควรจัดการศึกษาและสภาพแวดล้อมตามความสามารถหรือความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก โดยต้องมีการพัฒนาการสอนให้มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านความต้องการของเด็กแต่ละช่วงวัยด้วย

2. เปิดความคิด ในการยอมรับสิ่งใหม่ๆ ด้วยหลักการมอนเตสซอรีมีความเชื่อว่า มนุษย์เราเป็นผู้ให้การศึกษาและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง และเปรียบเทียบจิตของเด็กเป็นเหมือนกับฟองน้ำที่สามารถซึมซับข้อมูลต่างๆ จากสภาพแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และหาคำตอบด้วยตัวเอง ผ่านการลงมือทำจริงในกิจกรรมต่างๆ จะมีส่วนช่วยให้จิตใจของเด็กสามารถเข้าถึงและซึมซับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมได้

3. ช่วงเวลาหลักของชีวิต ช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิด – 6 ขวบ คือ ช่วงเวลาที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ในระยะแรก เป็นช่วงของการพัฒนาสติปัญญา และเด็กสามารถเรียนทักษะเฉพาะอย่างได้อย่างดี ครูจะต้องช่างสังเกต และใช้ประโยชน์จากช่วงเวลานี้ในการจัดการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อเด็กจะได้มีโอกาสในการเลือกกิจกรรมของแต่ละบุคคล

4. การเตรียมสิ่งแวดล้อม ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ มอนเตสซอรี เชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดภายใต้สภาพแวดล้อมที่จัดให้อย่างมีรูปแบบ มีขั้นตอน และมีเป้าหมาย เด็กจะเรียนรู้ได้อย่างมีอิสระจากการควบคุมของผู้ใหญ่ เขาจะได้ออกทำกิจกรรมต่างๆ ตามข้อสงสัย และความคิดของตนเองบ้าง ที่สำคัญ ด้วยหลักการมอนเตสซอรีนั้นสนับสนุนให้มีการจัดห้องเรียนแบบเปิด (Open Classroom) เพื่อที่เด็กๆ จะสามารถเลือกกิจกรรมได้อย่างอิสระ

5. กระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองอย่างมีอิสระ ซึ่งความเป็นอิสระนี้ยังส่งผลให้เด็กเรียนรู้เรื่องระเบียบวินัยและการทำงานต่างๆ โดยการเปิดโอกาสให้ตัวเด็กได้เริ่มมองเห็นถึงข้อบกพร่อง ยอมรับข้อผิดพลาด และลองหาทางแก้ไข กระบวนการเหล่านี้จะทำให้เด็กเกิดพัฒนาการทางด้านอารมณ์ การแก้ไขปัญหา และความภาคภูมิใจในตนเองอีกด้วย

4. การจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี

การจัดชั้นเรียน McMinn (1985) ได้กล่าวถึงการจัดชั้นเรียนว่าเป็นการจัดระบบ ชั้นเรียนในลักษณะของการจัดกลุ่มอายุ โดยจัดเป็นช่วยอายุ ดังนี้

1. ชั้นเด็กเล็ก (Infant Class) สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี
2. ชั้นเด็กก่อนระดับประถมศึกษา (Preschool Class) สำหรับเด็กอายุ 2 ½ ถึง 6 ปี
3. ชั้นประถมศึกษาตอนต้น (Junior Class) สำหรับเด็กอายุ 6 ถึง 9 ปี
4. ชั้นเด็กประถมศึกษาตอนปลาย (Elementary Level) สำหรับเด็กอายุ 9 ถึง 12 ปี
5. ชั้นมัธยมศึกษา (High School) สำหรับเด็กอายุ 12 ถึง 15 ปี

การจัดให้ช่วงอายุห่างกัน 3 ปี ในแต่ละชั้นเรียน เพื่อที่จะทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในระหว่างเด็กอายุน้อยกว่าและมากกว่า และยังช่วยให้เด็กเล็กมีโอกาสที่จะได้รูปแบบที่ต้องการเลียนแบบได้ และเด็กโตมีโอกาสได้นำความรู้ที่เรียนไปแล้วมาช่วยเด็กที่เล็กกว่าได้ ในชั้นเด็กเล็ก ควรจะมีเด็กประมาณ 10-12 คนต่อครู 1 คน และผู้ช่วย 1 คน แต่ชั้นเด็กก่อนวัยเรียน ควรมีเด็กประมาณ 25-35 คนต่อผู้ใหญ่ 2 คน การจัดห้องเรียน ในห้องเรียนจะไม่มีโต๊ะ และเก้าอี้ครู เพราะว่าจะต้องเวียนไปรอบห้อง เพื่อสังเกตและทำงานร่วมกับเด็ก การจัดห้องมีลักษณะพิเศษเฉพาะบางส่วน คือ

1. อุปกรณ์และชั้นวางของ จะต้องอยู่ในระดับสายตาของเด็ก เพื่อที่จะได้ง่ายสำหรับเด็กในการหยิบใช้

2. จัดอุปกรณ์แยกออกเป็นหมวดหมู่และเพียงพอสำหรับเด็ก เพื่อที่จะได้ง่ายสำหรับเด็กในการหยิบใช้อุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่เร้าใจและน่าตื่นเต้น เพื่อพัฒนาความสนุกในการเรียน

3. จัดสิ่งแวดล้อมอย่างมีจุดมุ่งหมายด้วยความรอบคอบ และพิถีพิถัน

สภาพการทำงานของเด็กในห้องเรียน โตะ เก้าอี้ในห้องเรียนสามารถจัดเคลื่อนที่ได้ตามกิจกรรมต่างๆ เด็กสามารถทำงานบนเสื่อหรือพรมบนพื้นได้ด้วย ซึ่งเป็นสภาพธรรมชาติที่ก่อให้เกิดความสบายใจ สภาพห้องเรียนแบบนี้จะได้ยินเสียงพิมพ์้าของเด็กตลอดเวลา เพราะการใช้อุปกรณ์ต้องมีการเคลื่อนที่หลายรูปแบบ เช่น เดิน แบก เท และพูด โดยเฉพาะการใช้มือ Dr. Montessori เน้นว่ามือคือครูที่สำคัญของเด็ก อุปกรณ์ในระบบการสอนนี้จะมุ่งในแง่ชวนให้เด็กใช้มือในการเรียนรู้ การทำกิจกรรมทุกอย่างของเด็กจะนำไปสู่การให้ความเคารพต่อครู ต่องานของคนอื่น และต่ออุปกรณ์ หรืองานของตนเอง Dr.Montessori ไม่เคยคิดว่าความดี คือ ความเงียบและการไม่เคลื่อนไหว และการมีวินัยในตนเอง ควรจะได้เรียนรู้ไปทีละน้อยด้วยการชิมชาบงานต่างๆ ที่มีความหมาย เมื่อเด็กสนใจในกิจกรรมบางอย่าง เด็กจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ถ้าเด็กมีพฤติกรรมที่ผิดไป เป็นหน้าที่ของครูที่จะช่วยให้เด็กหันมาสนใจในงานของตนเอง

เด็กแต่ละคนทำงานกับวัสดุอุปกรณ์ของตนเอง จึงไม่มีการแข่งขันในห้องเรียนระดับนี้ เด็กเกี่ยวข้องสัมพันธ์เฉพาะงานที่ตนเองที่ผ่านไป แล้ว และความก้าวหน้าของเขาก็ไม่ได้นำไปเปรียบเทียบกับความสำเร็จของเด็กคนอื่น Dr. Montessori เชื่อว่าการแข่งขันในระบบการศึกษา ควรจะนำมาใช้เมื่อเด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองในการใช้ทักษะเบื้องต้น ไม่ควรจะทำให้เด็กเสี่ยงกับความล้มเหลวหรือผิดพลาดจนกว่าจะได้มีโอกาสพบกับความสำเร็จ (Wolf, 1980)

ครูของระบบการสอนแบบมอนเตสซอรี ครูของระบบการสอนนี้ เรียกว่าผู้นำทาง/ผู้อำนวยการ (director หรือ directress) จะต้องได้รับการฝึกฝนและอบรมเป็นพิเศษ เกี่ยวกับวิธีการสอน จากศูนย์ฝึกอบรมครูของระบบการสอนแบบมอนเตสซอรี ที่ได้รับการรับรอง จากองค์การระดับชาติ เช่น American Montessori Society (AMS) หรือจากองค์การนานาชาติ ที่เรียกว่า American Montessori International (AMI) ผู้ที่จะเข้าอบรมได้ต้องจบปริญญาตรี หรือถ้าจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการของศูนย์ ก่อนจึงจะเข้ารับการอบรมได้ หลักสูตรโดยทั่วไป จะเป็นการศึกษาหลักสูตรมอนเตสซอรีเป็นเวลา 1 ปี และฝึกงานในโรงเรียนระบบการสอนแบบมอนเตสซอรี

บทบาทของครูในระบบนี้ จะมีบทบาทแตกต่างจากครูโดยทั่วไป โดยจะต้องเป็นบุคคลที่ช่างสังเกตในความสนใจของเด็กและความต้องการของเด็กแต่ละคน ครูจะเป็นเพียงผู้แนะนำและถือเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียน การดำเนินงานของครูจะเกิดจากการสังเกตเด็กมากกว่าหลักสูตรที่จัดเตรียมเอาไว้แล้ว ครูจะสาธิตการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ถูกต้องให้เด็กดู แต่เด็กแต่ละคน เป็นคนเลือกวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้น ครูจะต้องคอยดูพัฒนาการของเด็ก และบันทึกการทำงานของเด็กในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ บางครั้งครูจะต้องเปลี่ยนความสนใจของนักเรียน จากการเลือกอุปกรณ์ที่เกินความสามารถที่ตนจะทำได้ และในทำนองเดียวกันต้องคอยกระตุ้นเด็กที่ไม่ค่อยกล้า ครูในระบบนี้จะได้รับการฝึกให้รู้จักสังเกตระดับความพร้อมของเด็ก เมื่อเด็กทำผิด ครูจะให้เด็กค้นพบความผิดของตน โดยได้ปฏิบัติงานที่จะช่วยให้แก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง (Self-correcting material) กระบวนการนี้เป็นไปตามกฎของ Dr. Montessori ที่ว่า เด็กเกิดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์

5. การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยแบบมอนเตสซอรี

กลุ่มกิจกรรมของการสอนแบบมอนเตสซอรี กลุ่มกิจกรรมแบ่งตามวัสดุอุปกรณ์ได้ 3 กลุ่ม การสอนกิจกรรมเหล่านี้ จะต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่เขียนบรรยายเอาไว้ในแผนการสอน รายละเอียดของกิจกรรมทั้ง 3 กลุ่ม มีดังนี้

1. กลุ่มประสบการณ์ชีวิต (Practical Life) จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มนี้ คือ การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง สมาธิ การประสานสัมพันธ์ และระเบียบวินัยในตัวเด็ก กิจกรรมแบ่งออกเป็นแบบฝึกหัด 4 รูปแบบ คือ

(1) การดูแลกิจส่วนตัว คือ กิจกรรมประเภทที่ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่เราจะพบเห็นอยู่ประจำ และเกี่ยวข้องกับตัวของเด็ก เช่น ชุดการแต่งกาย เกี่ยวกับการติดกระดุม รูดซิป์ การขัดรองเท้า ล้างมือ อาบน้ำตักตา เป็นต้น

(2) การดูแลสิ่งแวดล้อม คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การปิดฝุ่น เช็ดโต๊ะ เป็นต้น

(3) ทักษะทางสังคม คือ กิจกรรมทางด้านสังคม การมีกิริยามารยาทที่เหมาะสม ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

(4) การควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย คือ กิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกาย การเดิน การถือวัสดุอุปกรณ์ เช่น การเดินบนเส้นที่กำหนดให้ ฝึกความสมดุลของร่างกาย เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในกลุ่มนี้ เป็นสิ่งที่นักเรียนได้พบเห็นและคุ้นเคย อยู่ในชีวิตประจำวัน เครื่องมือจะจัดให้มีขนาดเหมาะกับเด็ก เพื่อเด็กจะได้ใช้ได้คล่องตัว เนื่องจากเครื่องมือคล้ายกับสิ่งที่เด็กมีใช้ในบ้าน ทำให้เด็กมีความรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน เมื่อเข้าสู่ห้องเรียน กลุ่มวิชานี้นับได้ว่าเป็นตัวเชื่อมโยงเด็กกระหว่างบ้านและโรงเรียน Dr. Montessori เชื่อว่าเมื่อเด็กทำกิจกรรมและมีสมาธิที่ดีแล้ว จะช่วยขยายช่วงเวลา ความสนใจของเด็กให้ยาวออกไปอีก ในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรี มักจะเห็นเด็กอายุ 4 ขวบ หรือ 5 ขวบ ใช้เวลาประมาณ 20 นาที ในแต่ละครั้งในการขัดรองเท้าหรือเช็ดโต๊ะ

2. กลุ่มประสาทสัมผัส (Sensorial Materials) จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้ เพื่อฝึกประสาทสัมผัสของเด็กให้จัดมุ่งไปที่คุณสมบัติของวัสดุที่ปรากฏเห็นเด่นชัด การฝึกให้รู้จักสังเกต รายละเอียดของสิ่งต่างๆ เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการอ่าน Dr. Montessori เชื่อว่าเด็กควรจะได้มีความสามารถอย่างดีในการสังเกต และใช้ตามองแยกแยะความแตกต่างของสิ่งต่างๆ ได้ดีก่อนที่จะเรียนอ่านได้ นอกจากนี้กิจกรรมของกลุ่มนี้ยังช่วยเพิ่มความสามารถของเด็กในการคิดการเห็นความแตกต่าง จุดเด่น การรวมกลุ่มและจัดระเบียบหรือลำดับได้ ตลอดจนช่วยเตรียมเด็กให้พร้อม เมื่อถึงช่วงเวลาที่เด็กจะเรียนการเขียนการอ่านได้ กิจกรรมกลุ่มนี้เป็นกิจกรรมเริ่มแรกของกระบวนการเขียนการอ่าน อุปกรณ์ที่ใช้ เป็นอุปกรณ์เพื่อสังเกตความแตกต่างด้วย หู ตา จมูก ลิ้น มือ โดยสังเกตความกว้าง ความยาว ความสูง ขนาด สี เสียง รส เป็นต้น อุปกรณ์ด้านนี้ เช่น หอคอยสีชมพู (Pink Tower) กล่องสังเกตเสียง (Sound Boxes) และทรงกระบอกมีจุก (Cylinder Blocks)

3. กลุ่มวิชาการ (Academic Materials) คือ กลุ่มกิจกรรมที่จัดอุปกรณ์สำหรับการเขียนการอ่าน และคณิตศาสตร์ การสอนแบบมอนเตสซอรีนี้แบบฝึกหัดจะจัดทำเป็นลำดับขั้น ซึ่งส่งเสริมการเรียน การเขียนก่อนการอ่าน Dr. Montessori เชื่อว่าเด็กส่วนมากจะพร้อมในการเรียนเขียน เมื่ออายุ

4 ขวบ โดยทั่วไปแล้วเด็กในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรีที่มีอายุระหว่างอายุ 4 และ 5 ขวบ จะเขียนและอ่านได้ ตัวอย่าง อุปกรณ์ทางการเขียนและการอ่าน เช่น กรอบรูปทรงทางเรขาคณิต (Mental Insets) ใช้ในการฝึกกล้ามมือในการเขียน ตัวอักษร พยัญชนะ สระ เคลื่อนที่ (Movable Alphabet) ใช้นำมาสร้างคำ อุปกรณ์ทางคณิตศาสตร์ เช่น บัตรตัวเลข กระดาษทราย (Sandpaper Numerals) และลูกปัดหลักเลข (Golden Beads) ที่จัดไว้สำหรับการเรียนเกี่ยวกับหลักเลข/ตำแหน่ง หน่วย สิบ ร้อย พัน

วิธีการสอนสามขั้นตอน (The Three-Period Lesson) เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับสอนความคิดรวบยอดใหม่ด้วยการทำซ้ำ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจในแบบฝึกหัดที่ครูสาธิตให้ดูได้ดีขึ้น การสอนนี้ยังช่วยให้ครูสังเกตเห็นว่าเด็กสามารถเข้าใจและซึมซาบสิ่งที่สาธิตให้เด็กดูได้ว่องไวแค่ไหน วิธีการสอนสามขั้นตอนนี้ใช้กับการสาธิตขั้นต้นของคณิตศาสตร์และภาษา เมื่อเด็กไม่เข้าใจขั้นตอนหนึ่งจะต้องเริ่มต้นสาธิตให้ดูใหม่ ครูต้องแน่ใจว่าเด็กเข้าใจในสิ่งที่ทำให้ดูแล้วจึงจะดำเนินการขั้นตอนต่อไป วิธีการสอนสามขั้นตอนดังกล่าว (Hainstock, 1978) อธิบายไว้ ดังนี้

ขั้นแรก สังเกตเห็นลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น (Recognition of Identity) ทำให้เชื่อมโยงที่ครูสาธิตให้ดูกับชื่อของสิ่งนั้นได้ “นี่คือ...”

ขั้นสอง สังเกตเห็นความแตกต่าง (Recognition of Contrasts) มั่นใจว่าเด็กเข้าใจเมื่อบอกเด็กว่า “หยิบ...”

ขั้นสาม เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งของที่มีความเหมือนกัน (Discrimination Between Similar Objects) ขั้นตอนเพื่อที่จะได้ทราบว่าเด็กจำชื่อสิ่งต่างๆ ที่ครูสาธิตให้ดูได้หรือเปล่า เช่น ชี้อะไรหลายๆ สิ่งแล้วถามว่า “อันไหนคือ...”

6. สื่อการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรี

สิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการสอนแบบมอนเตสซอรีที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ด้วยตัวเอง จากการที่เด็กได้สัมผัสกับงานที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน และการเรียนแบบมอนเตสซอรีนั้นต้องจัดพื้นที่ว่างสำหรับเด็กโดยเฉพาะ เพื่อที่เด็กจะได้นั่งทำงานทั้งบนเก้าอี้และบนพื้น เพราะเด็กจะได้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดเก็บหรือวางอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีแต่ละชิ้นจะเน้นอยู่ที่การรับรู้โครงสร้างของอุปกรณ์ที่จัดไว้ โดยผ่านประสาทสัมผัสของการเคลื่อนไหว และในการจะใช้อุปกรณ์แต่ละชนิด คุณครูจะต้องเป็นผู้สาธิตการใช้อุปกรณ์ให้เด็กดูก่อน ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสนใจและอยากทำกิจกรรมกับอุปกรณ์นั้น ๆ อุปกรณ์แต่ละชนิดจะมีลำดับความยาก-ง่ายต่อเนื่องกันไป

7. หลักการประเมินวัดผล

การวัดและประเมินผล การสอนแบบมอนเตสซอรี วัดและประเมินผลโดยการสังเกตความสามารถในการทำกิจกรรมของเด็กในแต่ละกลุ่มกิจกรรม สิ่งที่โรงเรียนส่วนใหญ่ทำในการรายงานผลการเรียนของนักเรียน คือ ทุกวันศุกร์ส่งผลงานของนักเรียนกลับบ้านกำหนดช่วงเวลาที่ให้ผู้ปกครองมาสังเกตการเรียนการสอนของโรงเรียน และมีการสนทนาระหว่างครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับความสามารถของเด็ก นอกจากนี้มีแบบการวัดและประเมินผล ความสามารถในการทำ

กิจกรรมของนักเรียนรายงานให้ผู้ปกครองทราบอีกครั้ง แบบการวัด และประเมินผลจัดทำเป็นรูป
รายการของกิจกรรมในแต่ละกลุ่ม และมีการลงบันทึกกิจกรรม และแบบฝึกหัดที่เด็กทำได้แล้ว
ประกอบกับความเห็นของครูต่อนักเรียนของแต่ละกลุ่มกิจกรรม

8. งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี

งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี กรรณิการ์ บัณฑ์ (2561)
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับโครงการบริหารจัดการ มอนเตสซอรีในโรงเรียน
ไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตัวบ่งชี้มีส่วนสนับสนุน สำหรับโครงการบริหาร
จัดการมอนเตสซอรีในโรงเรียนไทยอย่างมาก ตัวชี้วัดสี่ด้านคุณภาพ ได้แก่ 1. ผู้ใหญ่เตรียมพร้อมมอน
เตสซอรี 2. การเตรียมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 3. การวางแผน การ ดำเนินการและการประเมิน
หลักสูตรมอนเตสซอรี 4. ความมุ่งมั่นในการปรับปรุง วิสัยทัศน์ ความเป็น ผู้นำและการสนับสนุนเด็ก
โดยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เตรียมไว้เป็นพื้นที่ที่สำคัญที่สุด โดย สภาพแวดล้อมมีความสวยงาม
การดูแลรักษาอย่างดี มีระเบียบและจัดให้มีสิ่งจูงใจให้ทำกิจกรรม ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของตัว
บ่งชี้หลักในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมถูกจัดระเบียบตาม หลักการของมอนเตสซอรีและเสนอ
โอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลายและในร่ม/กลางแจ้ง 2) ครูใช้ กระบวนการรายงานความก้าวหน้า
ของนักเรียนที่ เข้ากันได้กับหลักการมอนเตสซอรี 3) ครูใช้การ สังเกตเป็นเครื่องมือสำคัญในการ
ไตร่ตรองและการวางแผนโปรแกรม และ 4) โรงเรียนสนับสนุนภารกิจมอนเตสซอรีที่กว้างขึ้น และ
ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ได้อภิปรายผลการวิจัยโดยอธิบายแนวคิดดังนี้
สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เตรียมไว้เป็นองค์ประกอบสำคัญอันดับต้นๆ ที่มี ประสิทธิภาพของตัวบ่งชี้
สำหรับโปรแกรมการจัดการมอนเตสซอรีในโรงเรียนไทย สภาพแวดล้อมที่ เตรียมไว้จะต้องเต็มไปด้วย
แรงจูงใจที่ให้ความสนใจในการทำกิจกรรม และเชิญชวนให้เด็กทำ ประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งเด็ก
สามารถพัฒนาได้เต็มที่โดยอาศัยประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม ในการ ช่วยเหลือเด็ก ผู้ใหญ่ต้องจัดให้
มีสภาพแวดล้อมที่จะช่วยให้พวกเขาพัฒนาได้อย่างอิสระ ตามที่มอน เตสซอรีค้นพบว่าการศึกษาไม่ใช่
สิ่งที่ครูทำ แต่เป็นกระบวนการทางธรรมชาติที่พัฒนาตามธรรมชาติ ในมนุษย์ ซึ่งมาจากประสบการณ์
ที่เด็กทำกับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมจะต้องเป็นสิ่งมีชีวิต ควบคุมโดย สติปัญญาที่สูงกว่า ซึ่งจัดโดย
ผู้ใหญ่ที่พร้อมสำหรับภารกิจของเด็ก สภาพแวดล้อมแบบมอนเตสซอรีใน ห้องเรียนไทยเติบโตจาก
ห้องเรียนด้อยพัฒนาไปสู่ห้องเรียนที่ได้รับการดูแลอย่างดีด้วยความสะอาด และเป็นระเบียบ
โดยนำเสนอวัสดุ ทรัพยากร และกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการพัฒนา ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่
สวยงาม ได้รับการดูแลอย่างดี มีระเบียบ และเป็นสิ่งล่อใจให้ทำกิจกรรม และจัดตามหลักการของ
มอนเตสซอรี และให้โอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในร่ม และ กลางแจ้ง โครงการมอนเตสซอรี
ในโรงเรียนไทยได้รับการยอมรับจากชุมชนโรงเรียนเป็นอย่างดี แนวคิดของมอนเตสซอรีเกี่ยวกับ
สภาพแวดล้อมที่เตรียมไว้คือทุกสิ่งทุกอย่างที่เด็กสัมผัสจะอำนวยความสะดวกและเพิ่มการ เรียนรู้และสำรวจ
อย่างอิสระให้เกิดประโยชน์สูงสุด สภาพแวดล้อมที่สงบและมีระเบียบนี้มีการ เคลื่อนไหวและกิจกรรม
มากมาย เด็กๆ มีโอกาสที่จะเลือกและทำกิจกรรมต่างๆ ตามจังหวะของ ตนเอง พวกเขาได้รับ
ประสบการณ์จากการผสมผสานระหว่างอิสรภาพและความมีวินัยในตนเองตาม คำแนะนำของ
สิ่งแวดล้อม คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของครูคือต้องเป็นผู้ที่สังเกต เพราะการสังเกตเป็น

รากฐานที่สำคัญของวิธีมอนเตสซอรี ทำให้ครูสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กได้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการฝึกมอนเตสซอรี เมื่อผู้ใหญ่รู้สึกตัว มุ่งมั่นใส่ใจ เห็นปรากฏการณ์ทางจิตวิญญาณของเด็ก และประสบกับความสุขอันเจียบสงบและความกระตือรือร้นที่ไม่อาจต้านทานได้ในการสังเกตเขา เธอจะรู้ว่าเธอถูกริเริ่มบทบาทของครูในฐานะการเชื่อมโยงระหว่างเด็กกับสภาพแวดล้อมที่เตรียมไว้นั้นต้องใช้ศิลปะของผู้สังเกต ผู้ใหญ่จะได้รับความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความสำเร็จของเด็กผ่านการสังเกต สังเกตความชอบและความสนใจของเด็ก ตระหนักถึงความสามารถของพวกเขา การสังเกตจากการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ของเด็กแต่ละคนช่วยให้เราสามารถนำการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีความพิเศษเฉพาะตัวสำหรับเด็กแต่ละคน ไม่เป็นแบบเหมารวมหรือลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับเด็ก ไม่ใช่ทฤษฎีที่เราคิดขึ้นมา เครื่องมือสังเกตการณ์ ได้แก่ การบันทึก การวางแผนบทเรียน และการบันทึกภาพถ่าย สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือของครูในการติดตามว่าเด็กกำลังทำอะไรและความคืบหน้าอย่างไร ช่วยครูในการวางแผนบทเรียนและสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ครูใช้ การ สังเกตเป็นเครื่องมือสำคัญในการไตร่ตรองและวางแผนโปรแกรมและ ทำหน้าที่เป็นแบบอย่าง ที่แสดงตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง เราต้องเป็นแบบอย่างเพื่อให้สามารถสังเกตผลลัพธ์ได้ โรงเรียนที่ดำเนินการในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อน ครูและผู้บริหารโรงเรียนต้องบรรลุภารกิจในการให้ความรู้แก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และจะต้องสามารถจัดการได้มากกว่าแค่บทเรียนในห้องเรียน ภารกิจที่กว้างขึ้นและดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็น ปัจจัยที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของโปรแกรม และบ่อยครั้ง มีเพียงผู้บริหารระดับสูงเท่านั้นที่มีอำนาจในการจัดการกับปัจจัยเหล่านี้ แม้ว่าจะประมาณและตารางเวลาจะเป็นประเด็นที่ผู้บริหารระดับสูงสามารถรับมือได้ แต่ประโยชน์ที่คาดหวังจากคุณภาพของโปรแกรมมักเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุด ความมุ่งมั่นของ ผู้บริหารครอบคลุมวิธีการต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วม การกำกับดูแล อิทธิพล ความเป็น ผู้นำ และการสนับสนุนจากผู้ บริหาร ระดับสูง ความมุ่งมั่นในการเป็นผู้นำมีความสำคัญเนื่องจาก ผู้บริหารระดับสูงควบคุมทรัพยากรภายในองค์กร ผู้นำโรงเรียนจำเป็นต้องขยายเหตุผลสำหรับ โปรแกรมด้วยความกระตือรือร้นที่มองเห็นได้ โดยสนับสนุนกิจกรรมของโปรแกรมเพื่อเพิ่มคุณภาพ ของผลลัพธ์ของโปรแกรม แนวทางของมอนเตสซอรีมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความเป็นอิสระและ ความสามารถในการปรับตัวของเด็ก ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นเครื่องช่วยและเตรียมความพร้อมสำหรับ ชีวิตและประสบการณ์ในโรงเรียนที่เชื่อมโยงกับโลกภายนอก การเรียนรู้เกิดขึ้นได้หลากหลายวิธีและ เหมาะสมกับความต้องการส่วนบุคคลของเด็ก: การเรียนรู้เป็นกิจกรรมเชิงรุกและทดลอง ดำเนินไปที่ ละก้าว แก่ของตนเอง เป็นอิสระ และไม่จำกัดขอบเขต การค้นพบนี้เป็นตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนว่า โรงเรียนมี โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองของมอนเตสซอรีที่ส่งเสริมความเข้าใจในหลักสูตรมอนเตสซอรีและการศึกษาเพื่อช่วยเหลือชีวิตในการสนับสนุน ความซาบซึ้ง และความหวังสำหรับการศึกษาในอนาคต

ส่วน มุนินทร์ นวลเนตร และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของ เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปีด้วยการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรี โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปีจากการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรี และ 2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรีของเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จากการจัดประสบการณ์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปีที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรีทักษะการคิดวิเคราะห์โดยรวมของเด็กปฐมวัย

อายุ 5-6 ปี อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้ลงมือกระทำและปฏิบัติจริงมีอิสระในการเล่น รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น เด็กจะได้ลงมือปฏิบัติและร่วมกันแสดงความคิดเห็นภายใต้ความคิดของเขาเองอย่างสนุกสนาน จากกิจกรรมเด็กให้ความกระตือรือร้น สนใจที่จะลงมือทำโดยไม่อายหยิบจับสิ่งของ และเมื่อลงมือกระทำแล้วมีข้อผิดพลาด ครูคอยชี้แนะบอกกล่าว และในขณะที่เมื่อทำถูกก็กล่าวคำชื่นชมคอยให้กำลังใจ ผลปรากฏว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี ด้วยการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรีส่งผลให้เด็กมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมี ประเด็นอภิปรายดังนี้ 1.1.ด้านการจัดหมวดหมู่อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอรีได้ส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แยกแยะจากการที่เด็กได้ลงมือ กระทำและปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูคอยดูแลอยู่ใกล้ชิด เด็กสามารถบอกสิ่งของต่างๆ ได้และ ร่วมกันแก้ไขปัญหาทำความเข้าใจร่วมกันเมื่อมีเด็กไม่เข้าใจจะมีเพื่อนคอยให้คำปรึกษาบอกเล่าว่าสิ่งที่ ทำอยู่จะดำเนินการอย่างไรให้ถูกต้อง เป็นการช่วยเหลือแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และครูจะคอยเสริมเมื่อ มีสิ่งที่ต้องเติมความรู้สอดแทรกให้ในระหว่างที่เด็กพูดคุยกัน 1.2 ด้านการหาความสัมพันธ์อยู่ในระดับ ดี ทั้งนี้เนื่องจากได้ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักการคิดวิเคราะห์คิดแก้ไขปัญหาการเปรียบเทียบเชื่อมโยงหา ความสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ สามารถจัดแบ่งความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจะต่อยอดให้เด็กเป็นคนที่ชอบเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสามารถนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาคิดวิเคราะห์ เพื่อหาคำตอบเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาในระดับที่สูงขึ้นอนาคตต่อไปได้ 2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ของ เด็กปฐมวัยอนุบาลอายุ5-6 ปีหลังจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ทั้งโดยรวมและราย ด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากตามวิธีการของมอนเตสซอรีที่让孩子ใช้ อุปกรณ์จริงและเป็นของที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน เด็กสามารถมีอิสระเป็นของตัวเองเลือก เล่นได้ตามความสนใจ ผูกการมีสมาธิ มีความเอื้ออาทร แบ่งปันของเล่นให้ผู้อื่น รู้จักนำสิ่งใช้แล้วเก็บ เข้าที่เดิมทุกครั้ง ผูกการมีระเบียบวินัย รู้จักการรอคอย จากการศึกษาผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การ จัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการอย่างเป็นอิสระ ทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นที่อยากทำกิจกรรมและผลงานที่ แปลกใหม่ เด็กจะต้องใช้จินตนาการความคิดสร้างสรรค์อย่างมาก ในการสร้างสรรค์ผลงานรวมทั้งการ ที่เด็กได้สรุปผลงานของตนเอง ซึ่งเกิดจากความคิดจินตนาการของเด็กแต่ละคนผสมผสานกับ ประสบการณ์เดิมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวเป็นนวัตกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จาก การศึกษาอย่างลุ่มลึก และเป็นเรื่องที่เด็กสนใจอยากเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการ กำหนดเวลาตามความต้องการของเด็ก ครูควรนำสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เช่น หนังสือ ภาพ วีดีโอ การออกไปเรียนรู้ในห้องเรียน การเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ เพื่อให้เด็กได้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมในแต่ละเรื่องที่จะเรียนในโครงการนั้นๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดกระบวนการ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ที่ไปต่อยอดยังผลงานศิลปะของตนเอง ได้การจัดกิจกรรม นอกจากนั้นครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนในด้านต่างๆ ครูควรจัด กิจกรรมให้มีความหลากหลาย เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาตนเองเป็นที่ยอมรับของเพื่อน และเกิด ความภาคภูมิใจในผลงานตนเอง

ขณะเดียวกัน Krause M. Janet (2015) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องอะไรทำให้ออกเกิดโรงเรียนมอนเตสซอรี โดยได้สำรวจสิ่งทีก่อให้เกิดการศึกษามอนเตสซอรีจากมุมมองของครูและ

ผู้ปกครอง โดย มีการประชุมและสำรวจ คำตอบที่ได้จากข้อความ “ทำไมคุณถึงเลือกโรงเรียนมอนเตสซอรีสำหรับ ครอบครัวของคุณ” มีดังนี้ 1. ความเชื่อมั่น ชื่นชมในปรัชญา วิธีการสอนตามแนวคิดมอนเตสซอรี ซึ่ง เป็นการจัดการศึกษาแบบองค์รวม เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง รวมถึงคุณภาพทางการศึกษา 2. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สื่อการสอนและบรรยากาศในห้องเรียน ลักษณะเด่นที่สุดคือห้องเรียนมีการ คละอายุ ซึ่งการคละอายุในแต่ละชั้นช่วยให้เด็กสามารถเสริมสร้างสิ่งที่พวกเขาทำได้โดยการเรียนรู้ การช่วยเหลือกัน ห้องเรียนมีขนาดเล็ก : อัตราส่วนนักเรียนต่อครูที่ดี สภาพแวดล้อมมีความ ปลอดภัย สงบ มีเอกลักษณ์ มีประสิทธิภาพในการปลูกฝังเด็กๆ เกี่ยวกับสามัญสำนึก ความรับผิดชอบ หน้าที่การเป็นสมาชิกของสังคม ทักษะชีวิต รวมถึงบุคลิกภาพของลูกๆ ที่สุขภาพ ประพฤติดี มีความสุข ซึ่งเราจะไม่เห็นพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและเกรงในห้องเรียน ความมีอิสระในการเคลื่อนที่ไปรอบๆ ห้องเรียน เด็กๆ สามารถขยับไปมาระหว่างวัน แทนการนั่งบนเก้าอี้ทั้งวัน 3. หลักสูตร วิธีการสอน เป้าหมายการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง การได้ลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีอิสระในการเรียนรู้ที่ได้รับการศึกษารอบด้านรอบห้องเรียน การเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล วิธีที่ปรับ กิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน และจุดแข็งของเด็กได้ เช่น การผสมผสานศิลปะและคณิตศาสตร์ ซึ่งแนวทางการศึกษามอนเตสซอรี ช่วยให้เด็กๆ เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในอันดับต้นๆ ของจำนวนเด็กในระดับชั้น 4. คุณสมบัติของครูและบุคลากร ครูใจดี มีความอ่อนโยน แสดง ความห่วงใยอย่างจริงใจ ครูผ่านการอบรมตามแนวคิดมอนเตสซอรี การทำงานเป็นทีม ร่วมมือกัน ทำงานแทนที่จะแข่งขันกัน 5. ชื่อเสียงที่ยอดเยียมของโรงเรียน ความสำเร็จที่เป็นที่ ได้รับการชื่นชม จากผู้ปกครองและชุมชน การพูดคุยต่อๆ กันในเรื่องดีๆ ของโรงเรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังได้ อธิบายคุณสมบัติที่ยอดเยียมของโรงเรียนมอนเตสซอรี ได้แก่ ห้องเรียนที่มีการคละอายุและผู้ดูแลที่ ยอดเยียม วิธีมอนเตสซอรี การสอนแบบรายบุคคล ความมีอิสระในการเรียนรู้ วัสดุ สื่อ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ หน้าที่ของผู้บริหารและคุณสมบัติของบุคลากร

และ Harris M. Melinda (2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของการรู้เท่าทันในสภาพแวดล้อมแบบมอนเตสซอรี และผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบทักษะการรู้เท่าทันซึ่งอยู่ในปรัชญาการศึกษาและหลักสูตรของมอนเตสซอรีและผลกระทบต่อความสำเร็จของนักเรียน การศึกษาครั้งนี้ได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ความสำเร็จเกี่ยวกับการรับรู้ทางสายตาและวิธีการความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ปัจจัยเหล่านี้ได้ถูกฝังอยู่ในปรัชญาการศึกษาของมอนเตสซอรีแล้ว และผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและวัฒนธรรมโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว การเกิดขึ้นในด้านเทคโนโลยี ความคาดหวังของแรงงาน และโอกาสในการทำงาน และความรับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมของนักเรียน มุ่งเน้นไปที่การเตรียมความพร้อมของนักเรียน สำหรับโลกของการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และการรับรู้ ความสามารถในการวางแผน การจัดลำดับความสำคัญ การจัดระเบียบ และการจัดการเวลาเป็นลักษณะที่จะกำหนดความสำเร็จ งานวิจัยนี้ได้สำรวจภายในห้องเรียนมอนเตสซอรีได้รับเลือกจากนักเรียน เกรด 3-8 ทั้งหมด 96 คนได้พิเคราะห์และตรวจสอบความสำคัญของกลยุทธ์การสอน มุ่งเน้นการผลิตนักเรียนที่มีความสามารถในการแสดงความคิดวิจารณ์ที่เข้มแข็งทักษะ เทคนิคการแก้ปัญหาและการวางแผน และความเข้าใจของตนเองโลกกลายเป็นสิ่งที่ซับซ้อน อุดมไปด้วยข้อมูลเต็มไปด้วยตัวเลือกและความต้องการมากขึ้น ด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเหล่านี้เป็น แรงผลักดันให้

พัฒนาทักษะการรู้เท่าทันเด็กที่ติดตามการรู้คิดมากขึ้นจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นทั้งในและนอกของโรงเรียน และที่เพิ่มปริมาณ และคุณภาพของการรับรู้ของเด็กงานของมอนเตสซอริมีศูนย์กลางอยู่ที่แนวคิดในการเตรียมเด็กโดยเน้นความสามารถของนักเรียนในการวางแผน จัดระเบียบ และบริหารเวลาทักษะการรู้เท่าทัน ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จเมื่อนักเรียนออกจากห้องเรียนและกลายเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน

9. สรุป

เด็กจะมีความฉลาดทางสติปัญญาและเติบโตได้ทางจิตใจนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมและถูกทางจากผู้ปกครอง การสอนแบบมอนเตสซอริจึงเน้นไปที่ตัวเด็กเป็นหลัก ให้เด็กได้เลือกเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองอย่างมีอิสระ ด้วยการเล่นผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เมื่อเด็กมีความสุขกับการเรียนรู้ก็จะทำสิ่งนั้นๆ ออกมาได้ดี โดยในท้ายที่สุดแล้วเด็กจะได้รับการยอมรับและเขาจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีความสุขกับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานต่อการสร้างพัฒนาการที่ดีในขั้นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการบริหาร จัดการโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดมอนเตสซอริในประเทศไทยของนักวิชาการทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ ทำให้ได้ทราบว่าการบริหารจัดการโรงเรียนทางเลือกตามแนวคิดมอนเตสซอริเป็นหนึ่งในแนวคิดของการศึกษาทางเลือกเป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ โดยมีการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ในห้องเรียนแบบมอนเตสซอริ เด็กๆ จะตัดสินใจเลือก อย่างสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และการเล่นแบบร่วมมือกัน และครูที่ ผ่านการฝึกอบรมมาอย่างดี มีกระบวนการเสนอกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย เพื่อส่งเสริมการพัฒนา ศักยภาพสูงสุดของเด็ก

10. บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ บัทท์. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับโครงการบริหารจัดการมอนเตสซอริในโรงเรียนไทย. **วารสารมหาวิทยาลัยบูรพา**. 12(1). 61-68.
- จีระพันธ์ พูลพัฒน์, คำแก้ว ไกรสรพงษ์. (2543). การสอนของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดมอนเตสซอริ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- มุรินทร์ นวลเนตร และคณะ. (2564). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี ด้วยการจัดประสบการณ์แบบมอนเตสซอริ. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**. 6(2). 229-299.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). **การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- Hainstock, E.G. (1978). **Teaching Montessori in the Home**. New York : The American Library Inc.
- Harris M. Melinda. (2015). **The Role of Metacognition in a Montessori Environment and the Effects on Academic Achievement**. Dissertation of Education in Educational Leadership for the Doctor degree to Union University. United States.

- Krause M. Janet. (2015). **What Makes a School Montessori?**. Master of Science in Education University of Wisconsin - River Falls.
- Krumam. (2562). **กิจกรรมแบบมอนเตสซอรี เสริมทักษะเด็กง่าย ๆ ได้ที่บ้าน Montessori.** สืบค้นเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2567. จาก <https://www.youngciety.com/article/learning/easy-montessori-activities-at-home.html>
- McMinn, J.R. (1985). **A Look at Montessori,**” *Texas Child Care Quarterly*. New York : Winter.
- Timmy. (2562). **มารู้จักการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี Montessori.** สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2567. จาก [https://www.planforkids.com/kids_corner/Montessoriมอนเตสซอรี\(Montessori Method\) taamkru.com](https://www.planforkids.com/kids_corner/Montessoriมอนเตสซอรี(Montessori Method) taamkru.com)
- Wolf, A.D. (1980). **A Parents’ Guide to the Montessori Classroom.** Altoona, Pennsylvania : Parent Child Press.